

Γεωγραφίες

Αρ. 40 (2022)

Γεωγραφίες, Τεύχος 40, 2022

Η «ΦΥΣΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ» ΣΤΑ 40 ΤΕΥΧΗ ΤΩΝ ΓΕΩΓΡΑΦΙΩΝ

Ευθύμιος Καρύμπαλης

Η «ΦΥΣΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ» ΣΤΑ 40 ΤΕΥΧΗ ΤΩΝ ΓΕΩΓΡΑΦΙΩΝ

Ευθύμιος Καρύμπαλης¹

The topic of “Physical Geography and the Environment” in the 40 issues of *Geographies*
Efthimios Karymbalis

Εισαγωγή

Οι Γεωγραφίες, η εξαμηνιαία έκδοση επιστημών του χώρου, άντεξαν στο χρόνο και έφτασαν αισίως στο 40^ο τους τεύχος. Σκοπός του κειμένου αυτού είναι η αποδελτίωση των σχετικών με τα ευρύτερο γνωστικό αντικείμενο της φυσικής γεωγραφίας άρθρων που έχουν δημοσιευθεί στα 40 τεύχη του περιοδικού Γεωγραφίες από το 2001 έως σήμερα. Είναι προφανές ότι δεν υπάρχουν στεγανά μεταξύ των γνωστικών υπο-πεδίων της γεωγραφίας συνεπώς είναι αναπόφευκτη η αναφορά και σε άρθρα που ενδεχομένως εμπίπτουν και σε «γειτονικά» της Φυσικής Γεωγραφίας γνωστικά αντικείμενα, όπως είναι το περιβάλλον αλλά και οι φυσικές καταστροφές. Η φυσική γεωγραφία ως βασικός κλάδος της γεωγραφίας είναι άμεσα συνδεδεμένη και αλληλοεξαρτώμενη με πολλά επιμέρους αντικείμενα της ανθρώπινης γεωγραφίας. Για παράδειγμα οι φυσικές διεργασίες που συντελούνται στο στερεό φλοιό της Γης και είναι υπεύθυνες για τη διαμόρφωση του ανάγλυφου επηρεάζουν τη «γεωγραφία» και τη χωρική κατανομή των ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Το ανάγλυφο καθώς και η διαθεσιμότητα νερού και φυσικών πόρων καθορίζουν σε σημαντικό βαθμό τις επιλογές για την εγκατάσταση και ανάπτυξη πόλεων και οικισμών αλλά και τους τομείς απασχόλησης ανά περιοχή. Επιπλέον, η σχέση μεταξύ των φυσικών διεργασιών και των ανθρώπινων δραστηριοτήτων είναι αμφίδρομη. Η κλιματική αλλαγή για παράδειγμα είναι αποτέλεσμα φυσικών διεργασιών που εντείνονται από την ανθρώπινη δραστηριότητα αλλά και πλήθος ανθρώπινων δραστηριοτήτων επηρεάζεται από την κλιματική αλλαγή. Η γνώση και η μελέτη των φυσικών διεργασιών είτε αυτές αφορούν μικρές είτε μεγάλες κλίμακες χρόνου συνεισέφεραν και συνεισφέρουν σημαντικά στην κατανόηση των αλλαγών που συντελούνται τόσο στο φυσικό, όσο και στο ανθρωπογενές περιβάλλον.

Τα άρθρα στο περιοδικό

Η αναζήτηση των φυσικο-γεωγραφικών άρθρων στα τεύχη του περιοδικού οδήγησε σε μια αδρή ομαδοποίησή τους στα εξής 5 υπο-πεδία:

- Γεωμορφολογία (παλαιογεωγραφία, γεωμορφολογία και ανθρώπινες δραστηριότητες)
- Φυσικοί κίνδυνοι – φυσικές καταστροφές
- Μετεωρολογία – κλιματολογία
- Φυσική γεωγραφία και εκπαίδευση
- Προστασία φυσικού περιβάλλοντος

1. Καθηγητής, Τμήμα Γεωγραφίας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, karymbalis@hua.gr

Σημαντικός αριθμός των άρθρων που εμπίπτουν στο ευρύτερο αντικείμενο της φυσικής γεωγραφίας αφορά τη γεωμορφολογία. Οι εργασίες αυτές μπορούν να ομαδοποιηθούν σε αυτές που ασχολούνται με την παλαιογεωγραφία περιοχών, σε εκείνες με αμιγώς γεωμορφολογική προσέγγιση που μελετούν τα χαρακτηριστικά του αναγλύφου και τις διεργασίες διαμόρφωσής του ενώ κάποια άρθρα συσχετίζουν τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά με τις ανθρώπινες δραστηριότητες.

Στην πρώτη ομάδα ανήκει το άρθρο που επιχειρεί την παλαιογεωγραφική αναπαράσταση της φυσικής ροής του Ηριδανού ποταμού στην Αθήνα αναλύοντας διαχρονικά τις ανθρωπογενείς επεμβάσεις που τελικά «εξαφάνισαν» την κοίτη του ποταμού κάτω από τον αστικό ιστό της πόλης (Καρύμπαλης και Παυλόπουλος, 2002). Στο αφιέρωμα «Αθήνα 2004. Στα Μονοπάτια της Παγκοσμιοποίησης;» περιλαμβάνεται άρθρο που μελετά τις αλλαγές στην παλαιογεωγραφία (περιβαλλοντικές μεταβολές, μεταβολές της στάθμης θάλασσας, μεταβολές στις κλιματολογικές συνθήκες) του παράκτιου έλους του Σχινιά στο Μαραθώνα στην περιοχή κατασκευής του κωπηλατοδρόμιου, κατά τα τελευταία 5500 έτη, όπως αυτές έχουν καταγραφεί σε ιζήματα του έλους (Καρκάνας κ.α., 2004).

Στα αμιγώς γεωμορφολογικού περιεχομένου άρθρα ανήκει αυτό των Γάκη κ.α. (2005) που αφορά μια ποσοτική γεωμορφολογική προσέγγιση του υδρογραφικού δικτύου, της λεκάνης απορροής και του δελταϊκού ριπιδίου του Χείμαρρου Ξηροπόταμου-Δοξάτου Δράμας. Στην ίδια θεματική και με παρόμοια μεθοδολογική προσέγγιση εμπίπτει το άρθρο που μελετά τη γεωμορφολογική εξέλιξη της λεκάνης απορροής και του παράκτιου αλλουβιακού ριπιδίου του ποταμού Οινόη (Χάραδρου) κατά την περίοδο του Τεταρτογενούς (Παυλόπουλος κ.α. 2005). Η ποσοτική γεωμορφολογική ανάλυση και η εκτίμηση μορφομετρικών δεικτών λεκανών απορροής και υδρογραφικών δικτύων είναι και η βασική μεθοδολογική προσέγγιση του άρθρου που διερευνά την επίδραση της τεκτονικής δραστηριότητας στα ποτάμια συστήματα της Βόρειας Εύβοιας (Βαλκάνου κ.α. 2015).

Στα άρθρα που συνδέουν τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά με τις ανθρώπινες δραστηριότητες περιλαμβάνεται το άρθρο των Παπαδοπούλου κα (2005) που διερευνά τα φυσικογεωγραφικά (κυρίως καρστι-

κής γένεσης) χαρακτηριστικά της χερσονήσου της Επιδάουρου συσχετίζοντάς τα με τις ανθρώπινες δραστηριότητες όπως τη γεωργία, την κτηνοτροφία και τον τουρισμό. Σε παρόμοια θεματική ανήκει και το άρθρο που έχει ως σκοπό τις μορφολογικές και ιζηματολογικές μεταβολές κατά μήκος της παραλιακής ζώνης του δέλτα του Πηνειού ποταμού στη Θεσσαλία και τη σύνδεσή τους με τις οικονομικές δραστηριότητες (όπως γεωργία, τουρισμός) που σχετίζονται άμεσα με τη σταθερότητα του παραλιακού μετώπου (Λαζογιάννης κ.α., 2015). Κάποια άρθρα εστιάζουν στην περιβαλλοντική υποβάθμιση του παράκτιου χώρου εξαιτίας της πίεσης που ασκούν οι ανθρώπινες δραστηριότητες. Μεταξύ αυτών η εργασία που εξετάζει τα φυσιο-γεωγραφικά χαρακτηριστικά των περιοχών Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και την αλλαγή αυτών από τις ανθρώπινες δραστηριότητες όπως κατασκευή φραγμάτων, διευθετήσεις και ευθυγραμμίσεις χειμάρρων, αυθαίρετη δόμηση κ.α που υποβαθμίζουν περιβαλλοντικά τον παράκτιο χώρο προκαλώντας διάβρωση, συρρίκνωση των υδροβιότοπων και υφαλμύριση των υπόγειων νερών (Δελημάνη και Ξειδάκης, 2005). Μια από τις εργασίες αυτής της θεματικής αναλύει τις επιπτώσεις των φραγμάτων που έχουν κατασκευαστεί στον άνω ρου του Μόρνου και του Εύηνου, με σκοπό την υδροδότηση της Αθήνας, στον κάτω ρου των ποταμών. Η κυριότερη επίπτωση αφορά τη δραματική υποχώρηση/διάβρωση των δελταϊκών ακτογραμμών στο χώρο των ποτάμιων εκβολών (Καρύμπαλης, 2009). Στον παράκτιο χώρο εστιάζει και η εργασία που διερευνά τις επιπτώσεις της αγροτικής και τουριστικής ανάπτυξης στα παράκτια υδροφόρα συστήματα της ΒΑ Πελοποννήσου και της Β. Κεντρικής Κρήτης (Βουδούρης, 2005).

Στην πορεία του περιοδικού έχουν δημοσιευθεί συνολικά 6 άρθρα στο πεδίο των φυσικών κινδύνων καλύπτοντας ένα ευρύ φάσμα αυτών όπως άνοδος στάθμης θάλασσας, θαλάσσια κύματα βαρύτητας (τσουνάμι), κατολισθήσεις, εδαφική διάβρωση και ποτάμιες πλημμύρες. Στη θεματική των παράκτιων φυσικών κινδύνων ανήκει το άρθρο που εκτιμά τις επιπτώσεις της ανόδου της θαλάσσιας στάθμης σας συνέπεια της κλιματικής αλλαγής στις χαμηλές παράκτιες περιοχές της Ηπειρωτικής Ελλάδας (Μαρουκιάν κ.α., 2001) αλλά και η εργασία που αποτιμά την επιδεκτικότητα των ακτών της Αστυπάλαιας στα θαλάσσια κύματα βαρύτητας (τσουνάμι) λαμβάνοντας υπόψη τις ζώνες κατά-

κλισης μετά το τσουνάμι του 1956 που προκλήθηκε από το σεισμό της Αμοργού (Παπούλια, 2015).

Στο πεδίο των κατολισθήσεων έχουν δημοσιευθεί εργασίες οι οποίες αναπτύσσουν μεθοδολογίες εκτίμησης της επιδεκτικότητας στον κίνδυνο. Σε ένα από τα άρθρα αυτά κατασκευάστηκε ο χάρτης επιδεκτικότητας στις κατολισθήσεις σε εθνική κλίμακα με την αξιοποίηση της τεχνολογίας των ΣΓΠ και της ασαφούς λογικής χρησιμοποιώντας πάσης φύσεως δεδομένα (τοπογραφικά, γεωτεχνικά, μετεωρολογικά κ.α.) (Γκουρνέλλος κ.α., 2006). Σε παρόμοιο πνεύμα και η εργασία των Φερεντίνου και Χαλκιά (2012) όπου επιχειρήθηκε ο εντοπισμός των ζωνών επικινδυνότητας στις κατολισθήσεις στην περιοχή της Πελοποννήσου ενώ παράλληλα ανιχνεύθηκε η ανθρώπινη παρουσία και οι βασικές υποδομές στη ζώνη ψηλής επικινδυνότητας. Άρθρο στο ίδιο τεύχος του περιοδικού εκτιμά τον κίνδυνο της εδαφικής διάβρωσης σε εθνική κλίμακα χρησιμοποιώντας την Παγκόσμια Εξίσωση της Εδαφικής Απώλειας (USLE) και αναγνωρίζοντας τη σημασία μια τέτοιας αποτίμησης ως ένα χρήσιμο εργαλείο για τη ολοκληρωμένη διαχείριση των λεκανών απορροής (Μυρωνίδης 2012). Στο θεματικό αφιέρωμα «Ποτάμια και Παράκτιες Διεργασίες» περιλαμβάνεται η εργασία των Πεντέρη κ.α. (2015) που εκτιμά τον πλημμυρικό κίνδυνο σε μια υπολεκάνη απορροής του Βουραϊκού ποταμού προσομοιώνοντας την επιφανειακή απορροή και σχεδιάζοντας και αναλύοντας υδρογραφήματα με τη χρήση ενός χωρικά καταναμημένου μοντέλου βροχής – απορροής σε περιβάλλον ΣΓΠ.

Στο πεδίο των φυσικών καταστροφών αλλά με περισσότερο «διαχειριστική» προσέγγιση πρέπει να γίνει αναφορά και στο θεματικό αφιέρωμα «Κίνδυνοι που εξελίσσονται σε καταστροφές ως γεωγραφικά δρώμενα και πεδία διαχείρισης» με υπεύθυνη την Κ. Σαπουντζάκη. Το αφιέρωμα περιλαμβάνει άρθρα που μελετούν ένα ευρύ φάσμα κινδύνων όπως η ξηρασία, οι καύσωνες, οι δασικές πυρκαγιές, οι πλημμύρες, οι σεισμοί και οι φυσικο-τεχνολογικοί κίνδυνοι από μια περισσότερο «διαχειριστική» ματιά.

Το θεματικό πεδίο της μετεωρολογίας – κλιματολογίας εκπροσωπείται με 4 εργασίες. Τα σχετικά με την κλιματολογία άρθρα αφορούν την κατανομή των βροχοπτώσεων στο νομό Κορινθίας για την περίοδο 1975-1999 χρησιμοποιώντας τα μηνιαία ύψη βροχόπτωσης 17 μετεωρολογικών σταθμών (Βουδούρης και Αντω-

νάκος, 2002) και την κλιματική διαίρεση του ελληνικού χώρου με βάση τη μέση εποχική θερμοκρασία του επιφανειακού αέρα για μια χρονική περίοδο τουλάχιστον 20 ετών αξιοποιώντας τα δεδομένα ενός δικτύου 109 μετεωρολογικών σταθμών σε ολόκληρη τη χώρα (Νάστος, 2003). Το ένα από τα δύο άρθρα του πεδίου της μετεωρολογίας αφορά τα μελέτη ενός επεισοδίου αστραπών – κεραυνών του επηρέασε τη Θεσσαλονίκη και αρκετές περιοχές της Κεντρικής Μακεδονίας την 17^η και 18^η Ιουνίου 2009, με τη βοήθεια υψηλής ανάλυσης προσομοιώσεων (Πυθαρούλης κ.α., 2012). Το δεύτερο άρθρο ασχολείται με την περιγραφή του συστήματος πρόγνωσης καιρού 5 ημερών του Χαροκόπειου Πανεπιστημίου μετά από τη διετή συνεχή επιχειρησιακή λειτουργία του καθώς και με τη στατιστική αξιολόγηση των προγνώσεων (Κατσαφάδος κ.α., 2012).

Δύο εργασίες είναι σχετικές με τη φυσική γεωγραφία στην εκπαίδευση. Η μία εξετάζει την εξέλιξη της Φυσικής Γεωγραφίας στα Τμήματα Γεωλογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών (από το 1930) και του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (από το 1939) διαπιστώνοντας την εντυπωσιακή αναβάθμιση του αντικειμένου από ερευνητική και εκπαιδευτική άποψη (Βαβλιάκης, 2001). Η δεύτερη εργασία παρουσιάζει τα αποτελέσματα έρευνας για την κατανόηση της έννοιας του ποταμού από τους/τις μαθητές/τριες της Ε΄ τάξης του δημοτικού σχολείου μέσα από αντιπροσωπευτικά σχέδιά τους και συνεντεύξεις (Γαλάνη κ.α., 2011).

Όπως ήδη αναφέρθηκε σημαντικός αριθμός των άρθρων του περιοδικού έχουν μια διαθεματική γεωγραφική προσέγγιση. Κρίνεται σκόπιμη η αναφορά σε κάποια τέτοια άρθρα που παρότι μπορεί να δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στις μεθοδολογικές τους προσεγγίσεις έχουν σχέση με το φυσικό περιβάλλον και την προστασία του. Στην κατηγορία αυτή εντάσσεται το άρθρο που αφορά την προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος της περιοχής ειδικής προστασίας «Όρη Αντιχάσια - Μετέωρα» με την αξιοποίηση των σύγχρονων τεχνολογιών δορυφορικής τηλεπισκόπησης και ΣΓΠ (Μελιάδης και Τσιόντσης, 2009). Περιβαλλοντική χροιά έχει και το άρθρο που συζητά την συνεισφορά των αλτιμετρικών γεωδαιτικών δορυφόρων στη χαρτογράφηση του Ελληνικού θαλάσσιου χώρου παρουσιάζοντας την περίπτωση μιας προμελέτης για την αξιοποίηση της κυματικής ενέργειας (Δεληκαράογλου

και Δεληκαράογλου, 2012). Σχετικό με την χάραξη εθνικής στρατηγικής για την ενέργεια είναι και το άρθρο των Παπαγιαννάκη και Παγούρη (2020) που διερευνά ένα εναλλακτικό σενάριο ενεργειακής επάρκειας κατά την μετάβαση στη μεταλιγνιτική εποχή μέσω της ανάπτυξης αγωγών μεταφοράς άνθρακα στη ΔΕΗ Δυτικής Μακεδονίας. Τέλος, στο αφιέρωμα «Το ελληνικό τοπίο: Ζητήματα διαχείρισης κι σχεδιασμού» των Θ. Κίζου και Γ. Τσιλιμίγκα το άρθρο που καταγράφει την επίδραση της εξορυκτικής δραστηριότητας στο τοπίο της Μήλου θίγει το ζήτημα της κατάλληλη χωροθέτησης των παραγωγικών δραστηριοτήτων ώστε να μετριάζονται οι πιέσεις που ασκούν τόσο στο φυσικό, όσο και το ανθρωπογενές περιβάλλον (Δερδεμέζη και Τσιλιμίγκα, 2020).

Πρόσφατες εξελίξεις στη φυσική γεωγραφία

Σε αντίθεση με άλλα γεωγραφικά πεδία θα έλεγε κάποιος ότι η φυσική γεωγραφία είναι ένας κλάδος που δεν συντελούνται διαχρονικά τραγικά μεγάλες αλλαγές σε ότι αφορά τα βασικά πεδία έρευνας. Για παράδειγμα ένα σύγγραμμα φυσικής γεωγραφίας ακόμη και αν περιλαμβάνει περιπτώσεις μελέτης εξακολουθεί να είναι επίκαιρο ακόμη και μετά από δεκαετίες ενώ αντίθετα ένα σύγγραμμα κοινωνικής ή οικονομικής γεωγραφίας αντικατοπτρίζει την «εποχή» της συγγραφής του χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει ότι χάνει την αξία του. Παρόλα αυτά η έρευνα στο πεδίο της φυσικής γεωγραφίας διαχρονικά εξελίσσεται με ραγδαίους ρυθμούς κυρίως εξαιτίας της εξέλιξης και ανάπτυξης των νέων τεχνολογιών που προσφέρουν δυνατότητα νέων μεθοδολογικών προσεγγίσεων. Στην κατεύθυνση αυτή έχουν προσφέρει σημαντικά η ανάπτυξη των Γεωγραφικών Συστημάτων Πληροφοριών (GIS) καθώς και των μεθόδων τηλεπισκόπησης και χρήσης drones. Στο πεδίο της Γεωμορφολογίας οι λεπτομερείς χαρτογραφικές αποτυπώσεις σε πολύ αναλυτικές κλίμακες δίνουν τη δυνατότητα πολύ λεπτομερούς μελέτης των διεργασιών της επιφάνειας του αναγλύφου. Στην περίπτωση ακραίων διεργασιών που μπορούν να θεωρηθούν φυσικοί κίνδυνοι όλες αυτές οι λεπτομερείς προσεγγίσεις που παρέχουν οι νέες τεχνολογίες είναι ιδιαίτερης σημασίας τόσο για τη μελέτη της εξέλιξης των ακραίων φυσικών φαινομένων, όσο και για την πρόληψη και το μετριασμό

των αρνητικών τους αποτελεσμάτων. Η ραγδαία εξέλιξη που έχει συντελεστεί τις δύο τελευταίες δεκαετίες στον τομέα της γεωχρονολόγησης με την ανάπτυξη τόσο νέων μεθόδων, όσο και την βελτίωση ως προς την ακρίβεια των αποτελεσμάτων παλαιών μεθόδων έδωσε τη δυνατότητα περισσότερο ακριβών μελετών της παλαιογεωγραφίας περιοχών και αναπαράστασης και εξέλιξης του αναγλύφου. Η δυνατότητα εφαρμογής μεθόδων χρονολόγησης ακόμη και όταν απουσιάζει οργανικό υλικό έχει προκαλέσει πραγματική επανάσταση στις παλαιογεωγραφικές έρευνες.

Τόσο στη γεωμορφολογική έρευνα, όσο και στην έρευνα στα πεδία της μετεωρολογίας – κλιματολογίας και της υδρολογίας η ανάπτυξη της τεχνολογίας παρέχει τη δυνατότητα γρήγορης και περισσότερο ακριβούς επεξεργασία μεγάλου όγκου και διαφορετικής φύσης δεδομένων οδηγώντας σε σύντομο χρονικό διάστημα σε περισσότερα αξιόπιστα αποτελέσματα σε σχέση με τις προσεγγίσεις του παρελθόντος. Η ανάπτυξη της τεχνολογίας των Ηλεκτρονικών Υπολογιστών σε συνδυασμό με την εγκατάσταση αυτόματων μετρητικών σταθμών δίνει τη δυνατότητα προσομοίωσης των φυσικών διεργασιών αλλά και αξιολόγησης των αποτελεσμάτων των προσομοιώσεων. Κάτι τέτοιο είναι κρίσιμης σημασίας για την πρόγνωση και την εκτίμηση της μελλοντικής εξέλιξης των φυσικών φαινομένων.

Συμπερασματικά

Στα 40 τεύχη των Γεωγραφιών το αντικείμενο της φυσικής γεωγραφίας σταδιακά όλο και υποεκπροσωπείται. Παρότι στα αρχικά τεύχη του περιοδικού δημοσιεύτηκαν τόσο γεωμορφολογικά άρθρα, όσο και άρθρα σχετικά με μετεωρολογία και κλιματολογία, στην ύλη των τελευταίων τευχών η φυσική γεωγραφία περιορίζεται κυρίως σε άρθρα μελέτης των φυσικών κινδύνων. Επιπλέον παρότι στην πορεία του περιοδικού έχουν θιγεί και αναλυθεί σημαντικά περιβαλλοντικά ζητήματα και η αλληλεπίδραση της ανάπτυξης και των ανθρωπινων δραστηριοτήτων στο περιβάλλον η συζήτηση δε συνεχίστηκε με την ίδια θέρμη.

Ο σταδιακά μικρότερος αριθμός φυσικο-γεωγραφικών άρθρων στις Γεωγραφίες μπορεί να αποδοθεί στη στροφή των επιστημόνων σε αγγλόφωνα περιοδικά και κυρίως σε αυτά που περιλαμβάνονται σε δημοφιλείς

μηχανές αναζήτησης. Η στροφή αυτή οφείλεται στην «ποσοτικοποίηση» της ερευνητικής δραστηριότητας που εκφράζεται με δείκτες και νούμερα. Είναι σημαντικό να συνεχίσει το περιοδικό ως «εξαμηνιαία έκδοση επιστημών του χώρου» εκπροσωπώντας όλα τα επιμέρους αντικείμενα της γεωγραφίας.

Βιβλιογραφία

- Βαβλιάκης, Ε. (2001) “Η εξέλιξη της Φυσικής Γεωγραφίας στα Γεωλογικά Τμήματα Αθηνών και Θεσσαλονίκης” *Γεωγραφίες*, 2, 53-60.
- Βαλκάνου, Κ., Καρύμπαλης, Ε., Παπαναστασίου, Δ., Soldati, M., Χαλκιάς, Χ., και Γάκη – Παπαναστασίου, Κ. (2015) “Η επίδραση της τεκτονικής στα ποτάμια συστήματα της βόρειας Εύβοιας, Στερεά Ελλάδα” *Γεωγραφίες*, 26, 8-20.
- Βουδούρης, Κ. (2005) “Οι επιπτώσεις της αγροτικής και τουριστικής ανάπτυξης στη βιωσιμότητα των υπόγειων νερών: δυο παραδείγματα από τη Ν. Ελλάδα” *Γεωγραφίες*, 10, 130-146.
- Βουδούρης, Κ. και Αντωνάκος, Α. (2002) “Κατανομή των βροχοπτώσεων στο Νομό Κορινθίας” *Γεωγραφίες*, 4, 53-61.
- Γάκης, Α., Βουβαλίδης, Κ., Βαβλιάκης, Ε., Μαργώνη, Σ., Μουζούρη, Γ. και Ψιλοβίκος, Α. (2005) “Γεωμορφολογικές παρατηρήσεις στην υδρολογική λεκάνη και στο δελταϊκό ριπίδιο του χειμάρρου Ξηροποτάμου-Δοξάτου Δράμας” *Γεωγραφίες*, 9, 44-57.
- Γαλάνη, Α., Ρόκκα, Α., Παπαγεωργίου, Γ. και Μίχας, Π. (2011) “Αναπαραστάσεις της έννοιας «ποταμός» από μαθητές της Ε' τάξης του Δημοτικού Σχολείου” *Γεωγραφίες*, 18, 36-57.
- Γκουρνέλλος, Θ., Χαλκιάς, Χ. και Τσαγκάς, Δ. (2006) “Επιδεκτικότητα εκδήλωσης κατολισθήσεων για τον ελληνικό χώρο. Ανάλυση με τη χρήση κανόνων ασαφούς λογικής και Συστημάτων Γεωγραφικών Πληροφοριών” *Γεωγραφίες*, 12, 114-126.
- Δεληκαράογλου, Δ. και Δεληκαράογλου, Σ. (2012) “Η συνεισφορά των αλτιμετρικών γεωδαιτικών δορυφόρων στη χαρτογράφηση του Ελληνικού χώρου. Η περίπτωση μιας προμελέτης για την αξιοποίηση της κυματικής ενέργειας” *Γεωγραφίες*, 19, 70-88.
- Δελημάνη, Π. και Ξειδάκης, Γ. (2005) “Περιβαλλοντικά προβλήματα στην παράκτια περιοχή Αν. Μακεδονίας και Θράκης” *Γεωγραφίες*, 9, 58-73.
- Δερδεμέζη, Ε. και Τσιλιμίγκας Γ. (2020) “Επίδραση της εξορυκτικής δραστηριότητας στο νησιωτικό τοπίο. Μελέτη περίπτωσης το νησί της Μήλου”, *Γεωγραφίες*, 36, 73-87.
- Καρκάνας, Π., Παυλόπουλος, Κ., Τριανταφύλλου, Μ., Καρύμπαλης, Ε., Τσουρού, Θ. και Παλυβός, Ν. (2004) “Παράκτιο έλος Σχινιά Μαραθώνα: ιζηματογένεση - μεταβολές στάθμης θάλασσας - κλιματικές μεταβολές κατά το Μέσο-Ανώτερο Ολόκαινο” *Γεωγραφίες*, 7, 83-104.
- Καρύμπαλης, Ε. (2009) “Το νερό της Αθήνας: οι επιπτώσεις στον Μόρνο και στον Εύηνο” *Γεωγραφίες*, 15, 75-93.
- Καρύμπαλης, Ε. και Παυλόπουλος, Κ. (2002) “Παλαιογεωγραφική αναπαράσταση της ροής του Ηριδανού και ανθρώπινες επεμβάσεις”, *Γεωγραφίες* 3, 9-23.
- Κατσαφάδος, Π., Μαυροματίδης, Η., Γκίκας, Ν. και Παπαδόπουλος, Α. (2012) “Το σύστημα πρόγνωσης καιρού του Χαροκόπειου Πανεπιστημίου και στατιστική αξιολόγηση των προγνώσεων” *Γεωγραφίες*, 20, 79-98.
- Λαζογιάννης, Κ., Πούλος, Σ., Γιαννούλη, Δ.Η., Σιφνιώτη, Δ.Ε., Τσανάκας, Κ., Τσουτσια, Α., Δύλαλος, Σ., Γκιώνης, Γ., Βασιλάκης, Ε., Πετράκης, Σ., Ταράση, Δ. και Τερεζάκης Γ. (2015) “Μορφολογικές μεταβολές κατά μήκος της δελταϊκής ακτογραμμής του Πηνειού ποταμού (Θεσσαλία)” *Γεωγραφίες*, 26, 51-58.
- Μαρουκιάν, Χ., Παυλόπουλος, Κ., Γάκη-Παπαναστασίου, Κ. και Ζαμάνη, Α. (2001) “Οι επιπτώσεις από την αναμενόμενη άνοδο της θαλάσσιας στάθμης στις χαμηλές παράκτιες περιοχές της Ηπειρωτικής Ελλάδας κατά τον επόμενο αιώνα”, *Γεωγραφίες*, 1, 73-82.
- Μελιάδης, Ι. κ Τσιόντης, Α. (2009) “Η αξιοποίηση των σύγχρονων τεχνολογιών στην προστασία και ανάδειξη της περιοχής της ειδικής Προστασίας “Ορη Αντιχάσια - Μετέωρα” *Γεωγραφίες*, 15, 94-110.
- Μυρωνίδης, Δ. (2012) “Αποτίμηση του κινδύνου διάβρωσης των εδαφών της Ελλάδας ως εργαλείο για τη διαχείριση των λεκανών απορροής” *Γεωγραφίες*, 19, 59-69.
- Νάστος, Π. (2003) “Κλιματική διαίρεση της Ελλάδας με βάση τη μέση εποχική θερμοκρασία του επιφανειακού χώρου”, *Γεωγραφίες*, 6, 77-89.
- Παπαγιαννάκης, Α. και Παγούνη, Χ. (2020) “Διερεύνηση για την ανάπτυξη αγωγών μεταφοράς άνθρακα στη ΔΕΗ Δυτικής Μακεδονίας: Ένα εναλλακτικό σενάριο ενεργειακής επάρκειας κατά την περίοδο μετάβασης στη μεταλιγνιτική εποχή” *Γεωγραφίες* 35, 112-127.
- Παπαδοπούλου-Βρυνιώτη, Κ. και Καλφακάκος, Γ. (2005) “Το φυσικογεωγραφικό περιβάλλον της χερσονήσου Επιδάουρου Λιμηράς Λακωνίας σε σχέση με τις ανθρώπινες δραστηριότητες” *Γεωγραφίες*, 9, 74-83.
- Παπούλια, Μ. (2015) “Εκτίμηση της τρωτότητας της νήσου Αστυπάλειας (ΝΑ Αιγαίο) στα θαλάσσια κύματα βαρύτητας” *Γεωγραφίες*, 26, 38-50.
- Παυλόπουλος, Κ., Καρύμπαλης, Ε. και Μαρουκιάν, Χ. (2005) “Γεωμορφολογική εξέλιξη της λεκάνης απορροής και του παράκτιου αλλουβιακού ριπιδίου του ποταμού Οινόη (Χάραδρου) κατά το Τεταρτογενές” *Γεωγραφίες*, 10, 43-61.
- Πεντέρης, Δ., Καλογερόπουλος, Κ. και Χαλκιάς, Χ. (2015) “Εκτίμηση του πλημμυρικού κινδύνου σε υπολεκάνη του Βουραϊκού ποταμού με τη χρήση Συστημάτων Γεωγραφικών Πληροφοριών” *Γεωγραφίες*, 26, 21-37.
- Πυθαρούλης, Ι., Φείδας, Χ. και Καρακώστας, Θ. (2012) “Μελέτη ενός επεισοδίου αστραπών-κεραυνών με τη βοήθεια υψηλής ανάλυσης προσομοιώσεων” *Γεωγραφίες*, 20, 51-78.
- Σαπουντζάκη, Κ. (2016) “Κίνδυνοι που εξελίσσονται σε καταστροφές ως γεωγραφικά δρώμενα και πεδία διαχείρισης – Εισαγωγή στο αφιέρωμα” *Γεωγραφίες*, 27, 17-27.
- Φερεντίνου, Μ. και Χαλκιάς, Χ. (2012) “Προκαταρκτική ανάλυση της διακινδύνευσης έναντι κατολισθήσεων με βάση τη χαρτογράφηση της επιδεκτικότητας – Εφαρμογή σε περιφερειακή κλίμακα” *Γεωγραφίες*, 19, 41-58.